

Nr 167.

Av herr **Gustavson, John, m. fl.**, *angående ändrad organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen.*

Under årens lopp ha statens utgifter för den sociala olycksfallsförsäkringen visat en fortgående stegring. Vid avgivandet av årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, har departementschefen också återkommit till tidigare gjorda uttalanden och framhållit att en allmän granskning av riks-försäkringsanstaltens organisation och personalförhållanden vore av omständigheterna påkallad.

Genom det beslut som fattades av 1916 års riksdag organiserades riks-försäkringsanstalten icke som hade varit att vänta som ett affärsdrivande verk utan som ett centralt ämbetsverk, trots att man vid det tidigare införandet av tobaks- samt vin- och spritmonopolen stannat vid betydligt friare företagsformer. Att den valda organisationsformen icke var lycklig framgår av det betydande antal olika reformförslag som under årens lopp framkommit rörande den sociala olycksfallsförsäkringens organisation. Härvid ha omfattande utredningar verkstälts såväl beträffande försäkringens effektivitet som beträffande de med densamma drivande förenade kostnaderna. Sålunda uttalar statens besparingskommitté i sitt år 1925 avgivna betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation beträffande kostnadsfrågan bland annat följande.

»Ersättning för olycksfall i arbete är enligt en uppfattning, som numera allmänt vunnit erkännande, att betrakta såsom en del av produktionskostnaderna och bör såsom sådan bäras av arbetsgivaren. Enligt den i vårt land nu gällande lagen av år 1916, vilken ålägger arbetsgivare att taga försäkring mot olycksfallsrisken, lämnar staten bidrag endast till en del av förvaltningskostnaderna, av vilka staten för närvarande bestrider inemot hälften. Kostnaderna för försäkringens prestationer skola däremot principiellt täckas av arbetsgivarna. Av sistnämnda kostnader beröres staten endast i sin egenskap av arbetsgivare samt, i mindre utsträckning, såsom garant åt riks-försäkringsanstalten i de fall, där arbetsgivaren på grund av obestånd eller eljest underlåter att fullgöra sina ekonomiska förpliktelser enligt lagen. Olycksfallsförsäkringen intager således i avseende å kostnadsfördelningen en annan ställning än övriga grenar av socialförsäkringen.

Ehuru sålunda möjligheterna till besparing i statens utgifter för olycksfallsförsäkringen närmast sammanhånga med formerna för försäkringens förvaltning, har kommittén dock ansett sig böra upptaga till behandling även vissa frågor rörande själva försäkringen, framför allt försäkringens omfattning. Indirekt inverka dessa på förvaltningskostnaderna.»

Sedan Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för socialdepartementet att tillkalla sakkunniga för att inom departementet biträda med fortsatt behandling

av frågan om olycksfallsförsäkringens organisation framlades till 1926 års riksdag kunglig proposition (nr 109) med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete med mera. Detta förslag, som innebar en genomgripande förändring av den sociala olycksfallsförsäkringens organisation, skulle, därest det hade genomförts, inneburi en betydande besparing av statsutgifterna för den sociala olycksfallsförsäkringen. Förslaget blev emellertid icke antaget av 1926 års riksdag. År 1934 uppdrog chefen för socialdepartementet åt dåvarande regeringsrådet Hammarskjöld att såsom sakkunnig inom departementet biträda med handläggning av frågan om ändrad organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen. Herr Hammarskjölds utlåtande avgavs i april 1935, och om detsamma yttrar departementschefen i 1936 års statsverksproposition, femte huvudtiteln (se sid. 59):

»Den undersökning, som jag föranstaltat beträffande ändrad organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen och som verkstälts med utgångspunkt från det reformförslag, vilket på min tillstyrkan i proposition 109 förelades 1926 års riksdag, har givit vid handen, att åtskilliga av de förhållanden, som då talade för den sociala olycksfallsförsäkringens centralisering, icke längre äga samma giltighet. Med hänsyn till de resultat, som förevarande undersökning sålunda givit, torde tillräcklig anledning icke föreligga att för närvarande vidtaga åtgärder för åvägbringande av en centralisering av den sociala olycksfallsförsäkringen.»

De under senare år rådande ekonomiska konjunkturerna hava dragit med sig en betydande ökning av riksförsäkringsanstaltens arbetsbörda med därav följande ansvällning av anstaltens personal. Detta i sin tur har medfört att kostnaderna för anstaltens förvaltning i hög grad stegrats. Även om arbetsgivarna enligt 16 § i olycksfallsförsäkringslagen till statsverket erlægga en särskild avgift till bestridande av omkostnaderna för riksförsäkringsanstaltens och försäkringsrådets verksamhet, är det dock ofrånkomligt att kraven på bidrag från statsverket i samband härmed avsevärt stegrats. Sålunda utgjorde statsverkets nettoutgifter (alltså efter avdrag för arbetsgivarnes egna bidrag) under budgetåren 1933/34—1939/40:

Budgetår	Bidrag ¹	Omkostnader ²	Statsutgifter (netto)
1933/34	1,150,000	2,228,100	1,078,100
1934/35	1,020,000	2,210,600	1,190,600
1935/36	1,100,000	2,262,300	1,162,300
1936/37	1,150,000	2,344,300	1,194,300
1937/38	1,300,000	2,482,100	1,182,100
1938/39	1,400,000	³ 2,714,800	1,314,800
1939/40	1,450,000	³ 3,473,500	2,023,500

¹ Under inkomstrubriken »Bidrag till riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet» i riksstaten anförda siffror.

² Omfatta under 5:e H. T. upptagna anslag för riksförsäkringsanstalten: avlöningar, omkostnader, ombud; försäkringsrådet: avlöningar, omkostnader; kostnader enligt 19 § olycksfallsförsäkringslagen eller motsvarande rubriker före budgetåret 1935/36.

³ Från och med den 1 januari 1938 har riksförsäkringsanstalten från socialstyrelsen övertagit uppgiften att vara yrkesinspektionens chefsmyndighet. Chefsmyndighetens avlöningskostnad ingår i detta belopp.

Som av de anförda siffrorna framgår innebära dessa statsbidrag en betydande belastning för statsverket.

På utgiftssidan är ändock icke medtaget hyresvärdet av den fastighet som staten ställt till anstaltens förfogande, ej heller förlusterna på grund av anstaltens tjänstebrevsrätt.

Trots dessa betydande uppoffringar är riks försäkringsanstaltens organisationsform och arbetssätt sådana, att en betydande del av försäkringstagarna utan hänsyn till de fördelar som statsbidraget skulle skänka föredraga att anlita de icke statliga försäkringsinrättningarna. Det kan därför ifrågasättas om dessa utgifter verkligen äro nödvändiga.

Med hänsyn härtill synes det motionärerna angeläget att snarast möjligt till behandling upptaga frågan, huruvida icke den sociala olycksfallsförsäringen skulle kunna givas en sådan organisation att statsverkets kostnader kunde avsevärt begränsas. Då det här gäller ett komplex av svårbedömliga frågor torde det emellertid icke vara möjligt att nå en lycklig lösning utan en allsidig utredning genom anlitan av ekonomiskt och organisatoriskt kunniga samt socialt ansvarskännande personer.

Vi vilja därför hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast möjligt rörande möjligheten att utan eftersättande av de sociala synpunkterna skapa en fullt effektiv organisationsform av den sociala olycksfallsförsäkringen med särskild hänsyn till att statsverket måtte befrias från kostnaderna för dess förvaltning utan att därigenom försäkringstagarna belastas med högre premieutgifter.

Stockholm den 23 januari 1939.

John Gustavson.

Allan Holstenson.

Wiktor Egnell.
